KYBERAKADEMIE

PRO PRACOVNÍKY OBCÍ, OBECNÍCH POLICIÍ A DALŠÍ CÍLOVÉ SKUPINY VE ŠKOLNÍM PROSTŘEDÍ

KYBERAKADEMIE pro pracovníky obcí, obecních policií a další cílové skupiny ve školním prostředí

Autoři: Kamil Kopecký, René Szotkowski, Lukáš Kubala, Pavel Schweiner
Centrum prevence rizikové virtuální komunikace
Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci
ve spolupráci s Ministerstvem vnitra ČR

Verze 1.0

Obsah

Slovo úvodem

Vítáme vás v nové publikaci, která je metodickým průvodcem klíčovými tématy prevence rizikového chování v online prostředí. V publikaci shrnujeme problematiku kybernetické šikany (kyberšikany), kybergoomingu či sextingu, pozornost věnujeme také např. vydírání, vyhrožování a dalším formám agrese, se kterými se děti v online světě setkávají. Výklad je doplněn o kazuistiky a metodické rady pro lektory (např. městské policisty). Tuto publikaci jsme vytvořili pro všechny, kteří se věnují všeobecné primární prevenci a pracují s dětmi a dospívajícími – ať již ve školním prostředí či mimo něj.

Až budete svému publiku představovat jednotlivá témata, seznamovat jej s kazuistikou a vysvětlovat, jak by mohlo dané problémy řešit, nezapomeňte dodržovat základní preventivní zásady – prevence by neměla žáky strašit a měla se opírat o fakta a objektivní informace, zároveň by měla probíhat v bezpečném prostředí (každý žák by měl mít právo projevit svůj názor, ať už je jakýkoli). Preventivní pracovník by dětem neměl nic zakazovat, ale upozorňovat je, jaké důsledky může mít rizikové chování na jejich život a proč je výhodné chovat se v online prostředí zodpovědně a bezpečně.

Věříme, že tato publikace poskytne znalosti a dovednosti, které pomohou zvýšit kvalitu vašich vzdělávacích akcí. Ať se daří!

Za realizační tým
Kamil Kopecký, René Szotkowski, Lukáš Kubala, Lucie Kosová,
Univerzita Palackého v Olomouci

Vážené kolegyně, vážení kolegové,

jako národní gestor problematiky prevence kriminality v České republice jsme byli často tázáni řadou z vás, kteří se věnujete prevenci kriminality a rizikového chování v přímém kontaktu s cílovými skupinami, zda vám můžeme poskytnout nebo vás odkázat na již existující materiály, se kterými byste mohli kvalitně realizovat své preventivní aktivity a přednášky v oblasti prevence kybernetické kriminality a rizikového chování v online prostoru.

Abychom vytvořili co nejlepší podmínky pro vaši práci, rozhodli jsme se spojit s předními odborníky, týmem E-Bezpečí Univerzity Palackého v Olomouci, využít jejich odbornosti, výzkumné činnosti a zkušeností z poradenství v této oblasti a společně jsme připravili tuto Kyberakademii pro pracovníky obcí a obecních policií (ale i další pracovníky) pohybující se ve školním prostředí (nebo obecně pracující s dětmi a mladistvými, a to i mimo školní prostředí).

Kromě základních a podrobných informací, vysvětlení, kazuistik a doporučení, obsažených v primárním metodickém materiálu, jsme vám chtěli co nejvíce usnadnit i přímou práci a připravili jsme i pomůcky ve formě předpřipravené prezentace či letáků. Ty si můžete graficky doplnit o vlastní loga a kompletní materiál uložit do připravených desek.

Budeme rádi za zpětnou vazbu (opk@mvcr.cz), jak se vám s materiálem pracuje a jak bychom jej mohli ještě případně vylepšit či na co myslet při přípravě podobných materiálů do budoucna.

Věříme, že tyto materiály budou přínosem a přejeme hodně úspěchů při vaší práci!

JUDr. Michal Barbořík
ředitel odboru prevence kriminality
Ministerstva vnitra ČR

1 Internetová agrese

V internetovém prostředí se běžně setkáváme s různými formami agrese, ať už jde o nejrůznější formy příspěvků cíleně vyvolávajících nenávist, nenávistné komentáře či pokročilejší formy agrese, ke kterým patří například **kyberšikana** – včetně jejích vysoce toxických forem, které mohou přerůst až v konkrétní trestné činy (vydírání, vyhrožování apod.).

Děti se s online agresí setkávají poměrně běžně, a to jak na straně pasivních přihlížejících, tak na straně obětí, či dokonce agresorů.

1.1 Kyberšikana

K jedné z nejčastějších forem agrese, se kterou se setkávají děti v online prostředí, patří tzv. kybernetická šikana = kyberšikana. Slovem **kyberšikana označujeme nejrůznější formy agresivních útoků na jednotlivce** (či skupiny žáků), které **k útoku využívají moderní komunikační technologie**, především mobilní telefony (ale také např. počítače, tablety apod.). Co je důležité – u kyberšikany **dochází k útokům opakovaně**, útoky jsou **intenzivní** a mají na dítě skutečně **dopad, dítě útoky vnímá jako ubližující**. V praxi se pak mohou projevovat třeba tím, že je dítě zamlklé, objevují se u něj fyziologické projevy (špatně spí, budí se, přejídá se, či naopak hladoví, bolí ho hlava), mění se jeho chování apod.

Kyberšikana je často zaměňována s tzv. online obtěžováním, tímto termínem označujeme **jednorázové útoky**, jejichž dopad na oběť je pouze dočasný.

Kyberšikanu **zažívá přibližně 8–10 % dětí v České republice** a podle zpráv České školní inspekce se objevuje zhruba v polovině českých škol.

Pachatelem kyberšikany zpravidla bývá někdo z okolí oběti – např. její **spolužáci, žáci ze stejné školy či jiní vrstevníci**. K nejčastějším motivům pachatelů patří především pomsta, dále např. představa pachatelů, že oběti si kyberšikanu zaslouží, mezi motivy nalezneme i nudu, v řadě případů vzniká kyberšikana pod vlivem skupinového tlaku ve třídě. U kyberšikany se objevuje tzv. přepínání rolí – z obětí tradičních forem šikany se mohou stávat pachatelé kyberšikany.

Pachatelé často věří, že je díky internetové anonymitě nelze vystopovat a chytit, ve skutečnosti však za sebou zanechávají řadu tzv. digitálních stop. Anonymita je ve skutečnosti pouze zdánlivá.

Kyberšikana je zpravidla definována jako činnost záměrná, může však vzniknout i nezáměrně – třeba jako **nevhodný vtip**, který se v online prostředí vymkne kontrole.

Dítě si nemusí uvědomit, jak mohou rádoby vtipné fotografie či videa ublížit, pokud se začnou nekontrolovaně šířit internetem a začnou být masově komentovány.

CO PATŘÍ DO KYBERŠIKANY?

- PONIŽOVÁNÍ, NADÁVÁNÍ A URÁŽENÍ V ONLINE PROSTŘEDÍ
- VYHROŽOVÁNÍ A ZASTRAŠOVÁNÍ V ONLINE PROSTŘEDÍ
- VYDÍRÁNÍ V ONLINE PROSTŘEDÍ
- ŠÍŘENÍ PONIŽUJÍCÍCH FOTOGRAFIÍ
- ŠÍŘENÍ PONIŽUJÍCÍCH VIDEÍ
- TVORBA FALEŠNÝCH PROFILŮ
- ZVEŘEJŇOVÁCÍ CIZÍCH TAJEMSTVÍ

Pachatelé kyberšikany si často neuvědomují, co svým chováním oběti působí – prostřednictvím internetu třeba nevidí, že oběť pláče, že nemůže spát, že se trápí apod. **To, co z pohledu útočníka vypadá jako legrace, může oběť vnímat jako skutečné násilí** – jako šikanu či kyberšikanu. A u některých citlivějších dětí může vést až k sebevraždě.

Síla kyberšikany spočívá v tom, že se do ní zapojuje skutečně velké množství lidí – a to jak z okolí oběti, tak těch, kteří oběť vlastně vůbec neznají a pouze ponižující materiály šíří a komentují.

Kdyby pachatelé cítili, co oběti prožívají, pochopili by, jak bolestivá kyberšikana může být a co může způsobit. A možná by si své chování rozmysleli.

Pamatujte si, za své chování vždy neseme odpovědnost!

Jak řešit kyberšikanu (z pohledu oběti)

Pokud dítě zažívá kyberšikanu, je třeba **zachovat klid** a **pořídit si důkazy** o tom, že kyberšikana skutečně probíhá (např. uložit si screeny komunikace apod.). Poté je dobré **zjistit příčinu**, proč k útoku dochází – někdy může jít o nedorozumění, které se snadno vysvětlí a kyberšikanu půjde rychle zastavit. Určitě je vhodné **omezit komunikaci s agresorem**, hlavně mu nenadávat, nenapadat ho, nemotivovat k dalšímu útoku. Pokud pachatel neustává v šíření nenávisti, můžeme ho zablokovat (ale až po pořízení důkazů). Dobré je také **oznámit útok dospělým** (rodiči, učiteli) – mohou pomoci s řešením. Z pohledu oběti je také důležité **žádat konečný verdikt** – dítě potřebuje vědět, jak byla kyberšikana dořešena, zda byli agresoři potrestáni a jak je zajištěno, že už se tento problém nebude opakovat.

Školy a školská zařízení jsou povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit, vytvářet podmínky pro zdravý vývoj a předcházet vzniku rizikového chování. Proto by se měly **kyberšikanou zabývat vždy, když se o ní dozví**. Na druhou stranu kompetence školy jsou ohraničeny a limitovány:

Škola nemůže udělovat kázeňské tresty, popř. snížené známky z chování za činnost, která se nestala během vyučování nebo v rámci akcí organizovaných a zajištěných školou, kde učitel vykonává nad žáky dohled[1] – při kurzech, exkurzích a jiných činnostech vyplývajících ze školních vzdělávacích programů nebo učebních dokumentů, při účasti na soutěžích, přehlídkách, popřípadě při jejich přípravě a na jiných akcích organizovaných školou nebo školským zařízením. Zároveň však může trestat i **v situaci, kdy je kyberšikana propojena se šikanou probíhající ve škole** – tj. dítě je šikanováno a kyberšikana je rozšířenou formou této šikany, šikana tedy pokračuje ve virtuálním světě.[2]

1.1.1 Vybrané případy kyberšikany zaměřené na děti

Případ: Ghyslain Raza (Kanada, 2003)

První mediálně známou obětí kyberšikany se stal 13letý chlapec z Kanady **Ghyslain Raza** alias Star Wars Kid, a to po zveřejnění videozáznamu (viz obrázek vlevo), na němž předvádí bojovou scénu Dartha Maula z filmové ságy Hvězdné války (Star Wars). Chlapec si nahrávku pořídil pro svou potřebu, ale naneštěstí se dostala do rukou jeho spolužákům, kteří ji zveřejnili prostřednictvím P2P sítě Kazaa. Videonahrávku zhlédlo velké množství lidí, mezi nimiž byl i herní vývojář z firmy Raven Software Bryan Dube, který ji opatřil světelnými a zvukovými efekty (obrázek vpravo), čímž přispěl k jejímu masovému rozšíření.

Obrázek: Ukázka z originální a upravené nahrávky (Zdroj: YouTube.com)

Video bylo následně upravováno ještě několikrát, například vznikly remixy z různých filmů a seriálů – Matrix, Star Wars, Star Trek, Kill Bill, Mortal Kombat, Pán prstenů, Indiana Jones atd. V roce 2006 se video stalo nejpopulárnějším internetovým videem na světě s více než 900 miliony zobrazení (Star Wars Kid is top viral video 2006) a v roce 2007 bylo vyhlášeno nejoblíbenějším internetovým videem na světě (Vinson 2010).

Upravenou videoukázku můžete nalézt např. zde:
https://www.youtube.com/watch?v=3GJOVPjhXMY;
https://www.youtube.com/watch?v=GRiJVMASwjI;

Mimo upravené videoukázky vznikla i řada parodií ve známých animovaných seriálech jako např. South Park, American Dad apod.

Obrázek: South Park (epizoda Canada on Strike) a American Dad (epizoda All About Steve)

Když se chlapec dozvěděl o své nečekané popularitě, utrpěl těžký psychický otřes a musel se podrobit dlouhodobému léčení. Nahrávka totiž opravdu nebyla zrovna povedená a velmi okatě demonstrovala jeho nadváhu a neohrabanost, což navíc řada diváků z internetového světa neváhala ventilovat na svých stránkách a blozích.

Případy kyberšikany z poradny E-Bezpečí

Kyberšikana Petra 13 let (ČR, 2022)

Dobrý den, obracím se na vás s prosbou o pomoc při řešení podezření z šikany, ke které dochází ve třídě naší dcery. Jedná se o ZŠ XY, kde je již delší dobu z našeho pohledu šikanován chlapec ze strany ostatních chlapců. Do WhatsApp třídní skupiny chodí zprávy od jeho spolužáka Adama.

Chlapci chodí výzvy ke rvačkám po škole, ve škole se mu taktéž posmívají. Třídní učitelka se na třídních schůzkách vyjádřila v tom smyslu, že nemohou situaci řešit, protože k šikaně dochází online, tedy mimo školu, a i přes dohodu, že bude o situaci informovat vždy rodiče, vím od maminky Petra, že k žádnému setkání s rodiči druhého chlapce nedošlo a situace se dále neřeší. V okamžiku, kdy se některé děti spolužáka zastaly, začaly i jim chodit urážející zprávy. Ráda bych tedy věděla, jakým způsobem můžeme postupovat, aby k podobnému jednání už nedocházelo a škola se k tomu postavila čelem. Děkuji a jsem s pozdravem.

Komentář: **Škola může kyberšikanu řešit v situaci, kdy toto jednání probíhá během školního vyučování (zpravidla v budově školy), případně v rámci akcí organizovaných školou (školní výlety, divadelní a filmová představení apod.).** Může zasáhnout také tehdy, kdy kyberšikana probíhá jako doprovodný jev šikany – tedy v tomto případě. Škola i učitelka postupovaly špatně.

Vybrané případy kyberšikany zaměřené na dospělé:

Případ: Jiří Pacholík (ČR, 2008)

Bývalý ředitel Základní školy v Železném Brodu Jiří Pacholík upozornil 15letého žáka na nepořádek, který měl pod školní lavicí. Ředitel žáka vyzval k úklidu nepořádku, ten mu agresivně odpověděl: ***„Proč bych si to skládal, ty šmejde?!"*** Ředitel na toto vyjádření žáka zareagoval pohlavkem, načež žák demonstrativně utekl ze třídy. Ředitel si uvědomil své pochybení, žáka přivedl zpět do třídy a za své chování se omluvil. Spolužáci situaci natočili na mobilní telefon a zveřejnili na internetu, ovšem bez ředitelovy omluvy.

Obrázek: Ukázka natočeného a zveřejněného videa

Situaci začal řešit otec napadeného žáka, který se rozhodl celý případ medializovat.

Následoval mediální hon na pana ředitele, který se zhroutil, delší dobu pobýval v pracovní neschopnosti a nakonec **spáchal sebevraždu**.

JABLONECKÝ

deník.cz

Vybrat deník Katalog firem Napište nám

Ředitel školy fackuje žáky

Železný Brod – Na stránkách YouTube.com visí video, které pořídili žáci ZŠ Pelechovská v Železném Brodě. Ředitel nejdříve strká a poté fackuje jednoho z nich

Budoucí prvňáčci u zápisu. Vědí rodiče, jakého má škola ředitele?

Obrázek: Ukázka medializace případu

Případ: Zdeněk Svěrák (ČR, 2013)

Počátkem listopadu 2013 podal herec Zdeněk Svěrák trestní oznámení na zakladatele facebookového profilu **„Znásilnil mě Zdeněk Svěrák“**, který o něm šířil falešné zprávy. Facebooková stránka obsahovala v okamžiku zveřejnění několik obvinění ze znásilnění, zaslaných z fiktivních a anonymně vytvořených uživatelských účtů. Profil například informoval o tom, že Zdeněk Svěrák zneužíval děti při natáčení dětských pořadů a za sexuální praktiky jim platil.

Obrázek: Falešná Facebooková stránka dehonestující Zdeňka Svěráka

1.2 Hating a předsudečná nenávist

S kyberšikanou souvisí také tzv. hating, tedy nenávistné projevy, které mohou mít řadu variant a forem.

1. Běžná agrese (zpravidla jednorázová)
2. Kyberšikana
3. Přestupek
4. Trestný čin

Hating obvykle souvisí se **svobodu projevu**, což je ústavní právo, které umožňuje lidem vyjadřovat svobodně své názory. Uživatelé internetu se však často mylně domnívají, že na základě tohoto práva mohou na internetu psát vše bez jakýchkoli hranic a limitů. To však není pravda – Listina základních práv a svobod ve svém článku 17 (odstavec 4) tyto hranice definuje:[3]

Listina základních práv a svobod – Článek 17

(1) Svoboda projevu a právo na informace jsou zaručeny.
(2) Každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu.
(3) Cenzura je nepřípustná.
(4) Svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.

(5) Státní orgány a orgány územní samosprávy jsou povinny přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti. Podmínky a provedení stanoví zákon.

V praxi to tedy znamená, že pokud např. **vyhrožujeme, vydíráme, napadáme, pronásledujeme, šíříme poplašné zprávy, překračujeme hranici svobody slova a můžeme být potrestáni.**[4]

Hating je velmi často spojen s trestnými činy, např. § 355 TZ Hanobení národa, rasy, etnické či jiné skupiny osob či § 355 TZ Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod.

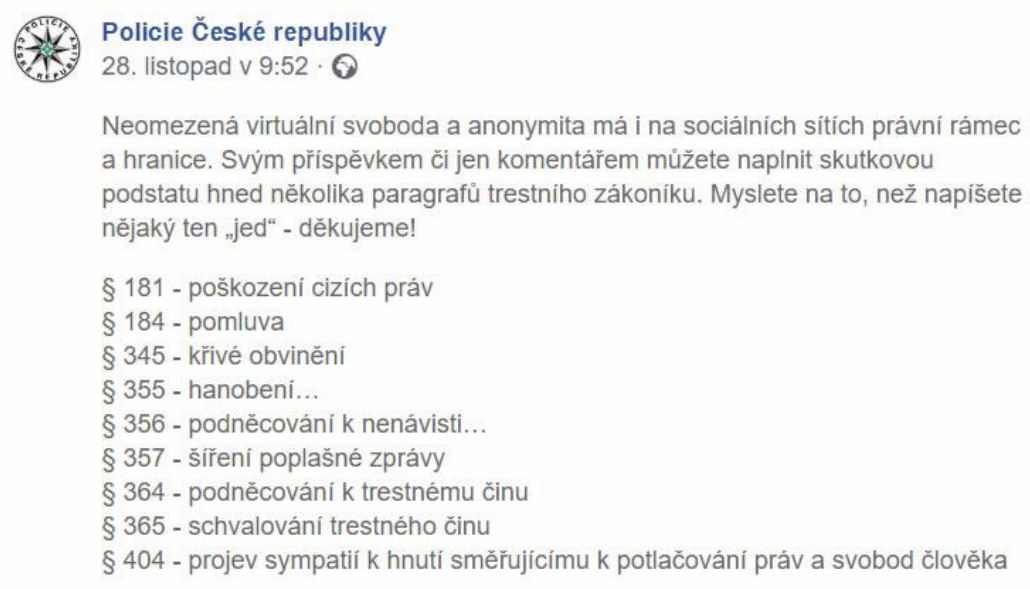

Vybrané případy hatingu zaměřeného na děti:

Případ: ZŠ Plynárenská z Teplic (ČR, 2017)

Typickým případem hatingu je kauza tabla prvňáčků ze ZŠ Plynárenská z Teplic – zveřejněné tablo s etnicky smířenou skupinou dětí se v online prostředí stalo terčem stovek nenávistných projevů (hatingu), někteří autoři komentářů byli také vyšetřováni PČR za podezření ze spáchání trestných činů či přestupků.

Obrázek: Fotografie prvňáčků ze ZŠ Plynárenská z Teplic použitá k hatingu

1.3 Body shaming

K internetové agresi patří také tzv. body shaming. **Body shaming je forma ponižování, kritiky nebo urážení člověka kvůli jeho tělesnému vzhledu.** Tento jev se obvykle vyskytuje v souvislosti se společenskými standardy krásy a ideály tělesnosti, které jsou často nezdravé, nereálné a diskriminující.

Formy útoků na tělesný vzhled:

- přehnaná očekávání související s tělesnou váhou nebo tvarem těla,
- urážlivé poznámky týkající se vzhledu nebo porovnávání s jinými lidmi.

Vliv body shamingu na člověka:

- může vést k nízkému sebevědomí, sociální izolaci, úzkosti, depresi a dalším psychickým problémům,
- může mít vliv na chování lidí,
- může vést ke snaze změnit své tělo tak, aby vyhovovalo společenským standardům krásy,
- citlivé jedince může dohnat k nevhodným, a dokonce nebezpečným praktikám, jako jsou extrémní diety, chirurgické zákroky, užívání nebezpečných látek nebo vysilující cvičení,
- může mít vážný dopad na tělesné i duševní zdraví jednotlivce.

Body shaming a internet

Body shaming se stal běžnou součástí komunikace také v prostředí internetu, především pak na sociálních sítích, které aktivně pracují s fotografiemi a videi (typicky Instagram a TikTok). Internet uživatelům poskytuje anonymitu a bezprostřednost, což může vést k tomu, že lidé jsou ochotnější kritizovat ostatní a ponižovat je kvůli jejich vzhledu nebo postavě. Když se tato kritika stane veřejnou, může to vést k dalšímu šíření negativních názorů na určitou osobu nebo skupinu lidí.

Podoby online body shamingu:

- urážky a narážky na vzhled lidí v diskusních fórech, na sociálních sítích, v komentářích pod příspěvky, v online chatovacích místnostech a dalších místech,
- napadání ostatních uživatelů kvůli váze, výšce, barvě pleti, tvaru těla, vzhledu obličeje, vlasů a dalším vlastnostem, které mohou být vnímány jako odlišné nebo neobvyklé.

Body shaming také může být součástí kyberšikany.

Informace o tom, jak je body shaming rozšířen v populaci českých dětí, poskytuje např. výzkum Centra prevence rizikové virtuální komunikace s názvem **Děti a kult krásy v on-line světě** (Univerzita Palackého v Olomouci a O2, 2022): třetina českých dětí potvrdila, že v online prostředí čelila posměškům týkajícím se jejich online profilu, 14 % dětí zažilo negativní komentáře spojené s obličejem a vlasy, 11 % dětí zažilo urážky spojené s jejich postavou.

Co můžeme dělat, abychom se chránili před body shamingem?

1. Přemýšlejme o tom, co říkáme a jak se chováme, a to jak k sobě, tak k ostatním: Je důležité, aby lidé omezili urážlivé chování a jednali vůči sobě i ostatním s respektem.

2. Budujme zdravé sebevědomí: Budování sebevědomí může být klíčové při ochraně před body shamingem.

3. Hledejte pozitivní vzory: Najděme si inspirativní osobnosti, které nám mohou poskytnout dobré příklady chování a přístupu k životu.

4. Buďme proaktivní: Pokud se setkáme s někým, komu body shaming ublížil, nabídněme mu podporu a povzbuzení.

5. Respektujme tělesnou rozmanitost: Je důležité respektovat různorodost těl a bojovat proti společenským standardům krásy, které jsou často nezdravé, nereálné a diskriminující.

2 Sexting a jeho rizika

Za **sexting** označujeme **dobrovolné sdílení vlastních intimních materiálů (fotografií, videí, má však i textovou podobu) – a to zpravidla v online prostředí.**[5] Ačkoli se sextingu věnují především dospělí, a to zejména v rámci partnerských vztahů, stále častěji se s ním setkáváme i u dětí.

Se sextingem je spojena celá řada rizik:

- v online prostředí **snadno ztratíme kontrolu nad šířeným materiálem,**
- **materiály mohou po internetu kolovat desítky let,**
- **sexting může poškodit naši prestiž a způsobit ztrátu zaměstnání,**
- **v rámci sextingu se můžeme stát pachateli přestupků či trestných činů** (§ 192 TZ Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií, § 191 TZ Šíření pornografie, § 201 TZ Ohrožování výchovy dítěte, § 193b TZ Navazování nedovolených kontaktů s dítětem, § 193a TZ Účast na pornografickém představení, § 186 Sexuální nátlak, § 7 – přestupky proti občanskému soužití, jedná se o zákon č. 251/2016 o přestupcích apod.).

Sexting bývá součástí kyberšikany, kybergroomingu a dalšího rizikového chování v online prostředí. Podle trestního zákona **§ 126 Dítě** se dítětem rozumí **osoba mladší 18 let**, pokud trestní zákon nestanoví jinak. Pakliže nezletilá osoba pořizuje nebo zveřejňuje materiály sexuální povahy (textové, obrazové, videa apod.), může se sama dopustit výše uvedených trestných činů. **Každý případ je nezbytné posuzovat individuálně podle konkrétních okolností.**

2.1 Sextortion

Termínem **sextortion (sex + extortion) označujeme vydírání, které využívá intimních materiálů oběti.**[6] Sextortion má mnoho variant a podob, v některých případech je propojeno s tzv. kybergroomingem (dále v textu).

Pachatelé vyhledávají své oběti na online seznamkách, videochatovacích službách, jako je např. Omegle, sociálních sítích jako např. Snapchat, instant messengerech apod.

Vydírání skrze intimní materiály oběti může postihnout ženy i muže, ovšem podle dat poradny www.napisnam.cz projektu E-Bezpečí postihuje tento fenomén daleko častěji mladé chlapce a muže, a to zejména na seznamovacích platformách.

Případ z poradny E-Bezpečí:

Radek 16 let

Byl jsem kontaktován na Snapchatu údajnou Kanaďankou žijící v ČR. Ptala se mě na různé věci, např. kde bydlím apod. Řekl jsem jí jenom, že chodím na gymnázium (nespecifikoval jsem to).

Pak se mě ptala na sexuální otázky a já jsem byl tak hloupý, že jsem jí poslal nahou fotku.

Potřebuji pomoci, děkuji.

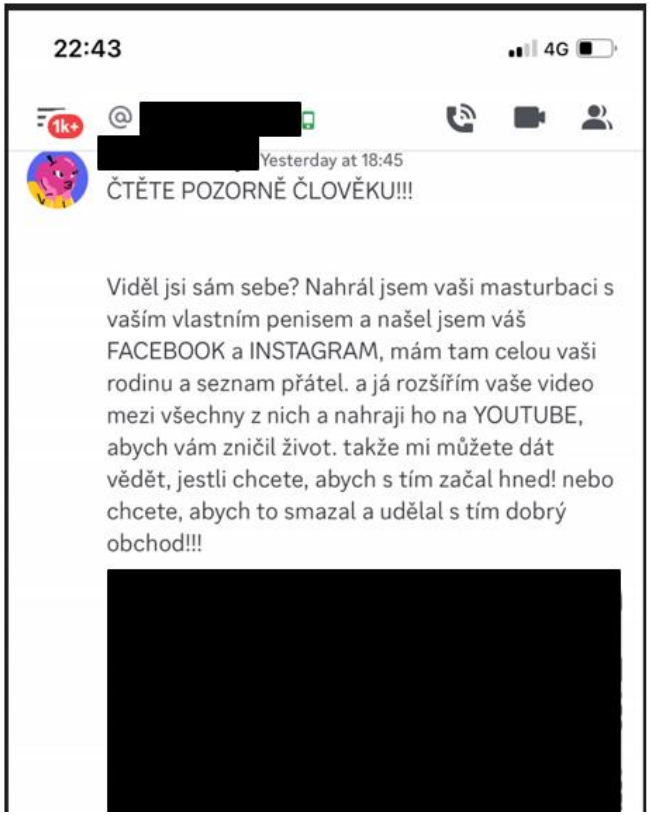

Obrázek: Ukázka vyděračské zprávy, kterou obdržela oběť sextortionu

2.2 Revenge porn

Revenge porn (porno-pomsta) označuje typ útoku, při němž dochází ke kyberšikaně konkrétních osob prostřednictvím šíření dehonestujících sexuálně explicitních fotografií či videí obětí jejich expartnery či dalšími osobami. Revenge porn je průvodním jevem tzv. „nezvládnutých rozchodů“ (rozchod, který nekončí

smírem mezi partnery), či přímo trestného činu nebezpečného pronásledování (tzv. stalking).

Pomsta skrze intimní materiály může postihnout ženy i muže, ovšem podle dat poradny www.napisnam.cz projektu E-Bezpečí je tento fenomén daleko častější u mladých dívek a žen.

V České republice se tento fenomén masově objevil v souvislosti s kauzou tzv. „**roztahovaček**" – otevřených skupin v prostředí sociálních sítí, ve kterých docházelo k masivnímu šíření sexuálně explicitních materiálů dívek. Velká část obsahu byla tvořena materiály na hraně pornografie (často zachycujícími i osoby mladší 18 let).

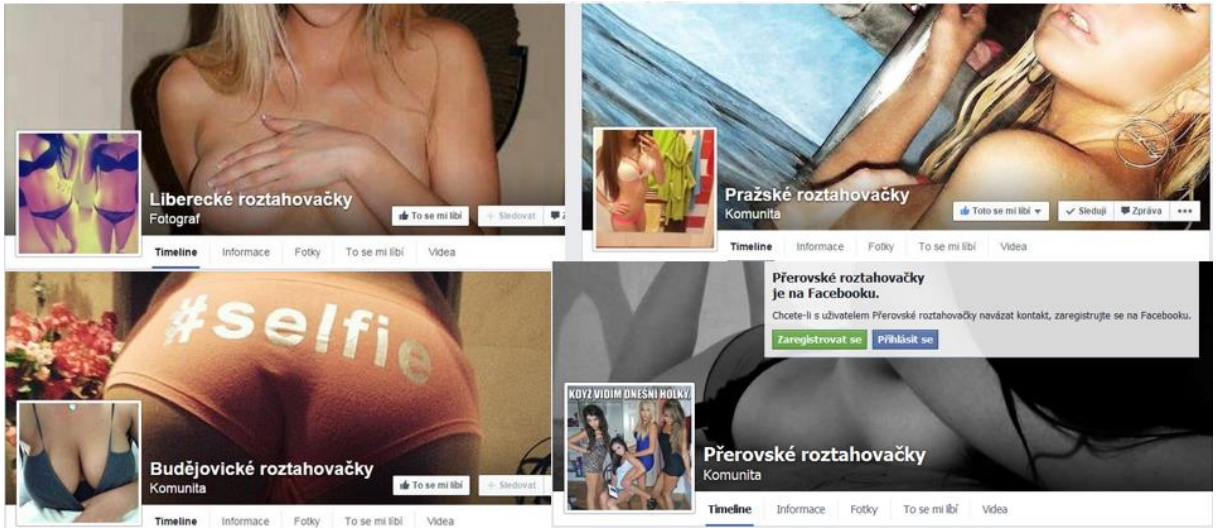

Obrázek: Ukázka profilů tzv. „roztahovaček" na sociální síti Facebook

Obrázek: Ukázka profilu dehonestujícího bývalé partnerky na sociální síti X (dříve Twitter)

2.3 Webcam trolling a webcam blackmailing

Webcam trolling je **druh podvodu, při němž útočník používá k oklamání oběti podvržený videozáznam, který oběť považuje za reálný obraz z webkamery.**[7,8] Jedná se zpravidla o videosmyčku, která zachycuje reálnou dívku či chlapce při chatování.

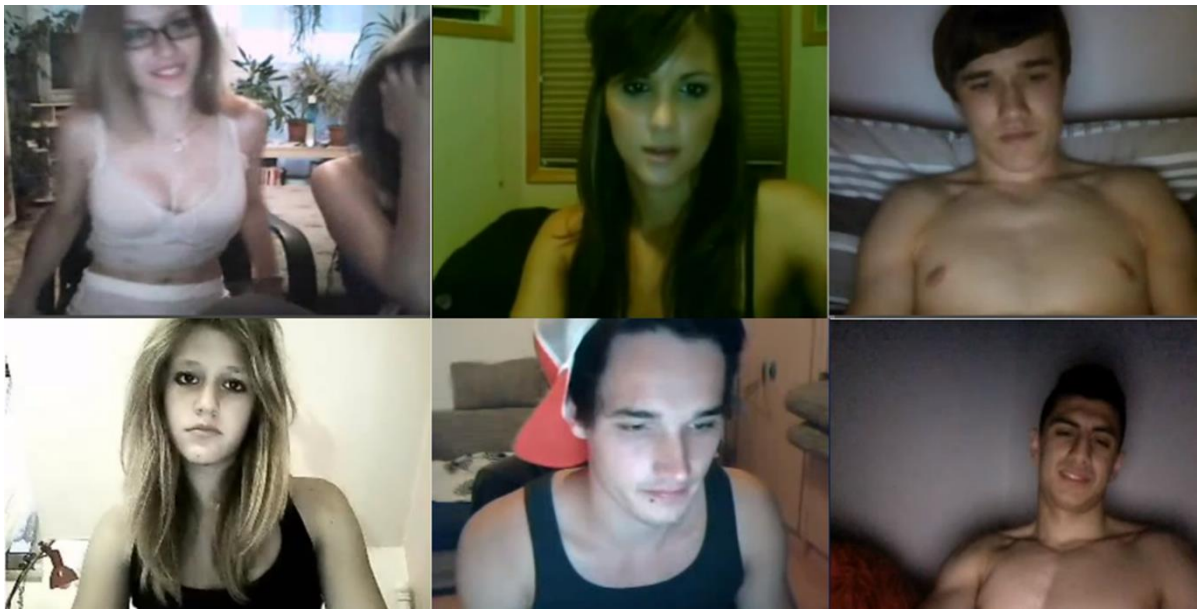

Obrázek: Ukázka podvržených videozáznamů (videosmyček)

K připojení falešného záznamu do videochatu je potřeba mít speciální aplikaci, která simuluje **virtuální webkameru** a umožňuje do ní nahrávat videozáznamy. Tuto virtuální kameru lze propojit s webovými videochaty nebo instant

messengery. S podvrženými videi se můžeme setkat na sociálních sítích a službách, jako jsou např. Snapchat, Facebook, Skype, Omegle apod.

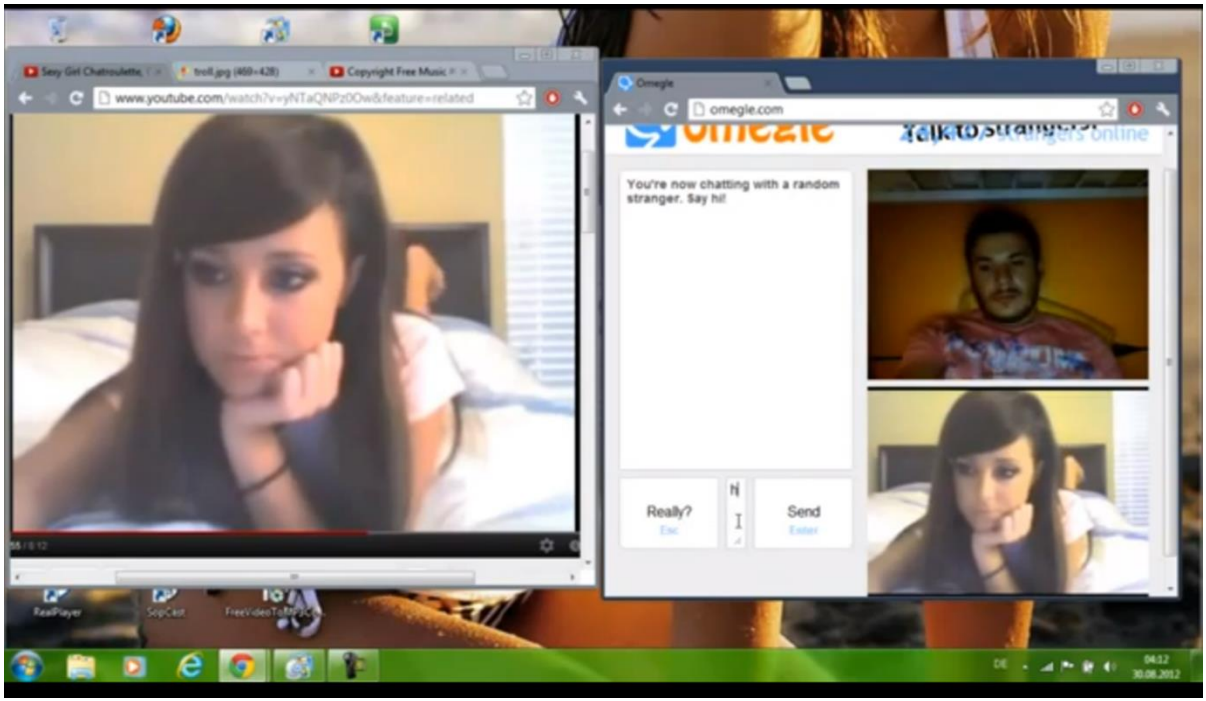

Obrázek: Reálná ukázka použití virtuální webkamery s podvrženou videosmyčkou v prostředí videochatovací služby Omegle

Cílem pachatele je vylákat z oběti co nejvíce osobních a citlivých údajů – např. ji donutit, aby se před webkamerou svlékla, případně plnila jeho příkazy. Pachatel si po celou dobu videohovoru nahrává záznam oběti, který pak může dále zneužít, např. pro vydírání, vyhrožování, kyberšikanu, stalking apod. Webcam trolling řadíme mezi techniky tzv. sociálního inženýrství (sociotechniky).

3 Online seznamování, kybergrooming

K moderním formám komunikace v online prostředí jednoznačně patří různé druhy seznamování – ať již prostřednictvím nejrůznějších komunikačních nástrojů, sociálních sítí nebo specializovaných seznamovacích aplikací (např. Tinder). Přestože může být online seznamování velmi efektivní cestou k nalezení ideálního protějšku, může také představovat nepříjemný a často traumatizující zážitek – a to především proto, že osoba, se kterou se seznamujeme, se za na našeho kamaráda/kamarádku či přítele/přítelkyni pouze vydává a její úmysly nejsou vždy čisté. Zvláště nebezpečné je online seznamování pro děti, které se mohou stát terčem nejrůznějších více či méně sofistikovaných útoků – vydírání, vyhrožování či nebezpečného fenoménu, který se nazývá kybergrooming.

3.1 Kybergrooming

Kybergrooming (child grooming) je **riziková forma komunikace v online prostředí, cílem je zmanipulovat vyhlédnutou oběť (dítě) a přimět ji k osobní schůzce v reálném světě**. Cílem pachatele je především přinutit dítě k osobnímu setkání mimo virtuální svět.

Na této schůzce pak může dojít např. k:

- sexuálnímu zneužití oběti,
- zneužití dítěte k výrobě dětské pornografie,
- zneužití dítěte pro dětskou prostituci,
- fyzickému mučení,
- zneužití dítěte např. k terorismu.

Kybergrooming je druhem **psychické manipulace**, ve které komunikuje dospělý uživatel (často pod falešnou identitou) s dítětem, přičemž využívá celou řadu **strategií** – např. **zrcadlení (mirroring), phishingu, profilování oběti, vábení a uplácení (luring), strategie snižování zábran dětí a mládeže zaváděním sexuálního obsahu do konverzace, izolační metody, strategie manipulace dětí prostřednictvím fotografií opačného pohlaví, webcam trollingu** apod.

Kybergrooming zahrnuje řadu **trestných činů, jako je § 175 TZ Vydírání, § 353 TZ Nebezpečné vyhrožování, § 186 TZ Sexuální nátlak, § 193b TZ Navazování nedovolených kontaktů s dítětem apod.** U kybergroomingu existuje vysoký stupeň latence, velké množství obětí tohoto typu útoku incident nenahlásí. Seriózní odhady hovoří o tom, že kybergrooming ohlásí maximálně 10 % zneužitých.

3.1.1 Kde ke kybergroomingu dochází?

Kybergrooming zpravidla začíná v prostředí veřejné komunikační služby (např. běžně sociální sítě – Instagram, TikTok, Snapchat, Facebook, ale také na seznamkách apod.) a poté komunikace přechází do více soukromého prostředí (např. Instant Messengeru – WhatsApp, Telegram apod.). Ke kybergroomingu dochází i v prostředí veřejných chatů, internetových seznamek, inzertních a herních portálů a různých specializovaných portálů pro nezletilé uživatele.

Co je důležité zdůraznit: Nebezpečné nejsou samotné služby, ale uživatelé, kteří je zneužívají!

3.1.2 Kdo jsou pachatelé?

Pachatelé kybergroomingu tvoří heterogenní skupinu zahrnující uživatele s nízkým i vysokým sociálním statusem. V drtivé většině případů jsou pachatelé **muži**. Často jde o svobodné/rozvedené osamělé muže, existují však i případy, kdy měli pachatelé rodinu a děti. Komunikaci a vztahy s dětmi vnímají kybergroomeři jako méně ohrožující, cítí se ve vztazích s dětmi bezpečněji než ve vztazích s dospělými.

V řadě případů oběť útočníka zná (příbuzní, známí rodiny apod.). U většiny útočníků byl diagnostikován patologický zájem o děti (na různé úrovni, z různých důvodů – nejenom sexuálních). Maximálně 10 % pachatelů trpí pedofilní deviací s orientací na děti předpubertálního věku (Pozor, drtivá většina pedofilů dětem neubližuje!), zbytek pachatelů pak tvoří poměrně heterogenní skupinu zahrnující hebefily, efebofily, sadisty, jedince trpící asociální poruchou osobnosti, infantilismem, ale také např. různými sexuálními agresemi, exhibicionismem apod.

Pachatelé zahrnují všechny věkové skupiny, od 17 do 70 let. V řadě případů jsou pachatelé věkově blízcí oběti.

V českém prostředí se v kontextu s kybergroomingem a filmem **V síti** hovoří o pachatelích jako o tzv. **online predátorech**. Tento termín je poměrně široký, zahrnuje jak osoby s vysokým, tak nízkým stupněm společenské nebezpečnosti.

3.1.3 Kdo jsou oběti?

K obětem **patří jak dívky, tak chlapci v poměru zhruba 50 : 50, nejčastěji ve věku 11–17 let.**

K typickým obětem patří děti s nízkou sebeúctou nebo nedostatkem sebedůvěry, děti s emocionálními problémy, děti v nouzi, děti naivní a přehnaně důvěřivé, ale také např. děti, které jsou materiálně zabezpečeny, ale rodiče na ně nemají čas. Velmi častými oběťmi jsou pak děti, které v online prostředí hledají informace o sexu (pachatelé jim je rádi poskytují).

Podle výzkumu Sexting a rizikové seznamování českých dětí v kyberprostoru (Univerzita Palackého v Olomouci & O2 Czech Republic, 2017) je primárním zdrojem informací o sexu pro české děti právě internet.[9]

3.1.4 Jak dlouho probíhá manipulace dítěte?

Kybergrooming zakončený osobní schůzkou zpravidla trvá delší dobu, od **3 měsíců po několik let**. Ve filmu V síti např. nejkratší manipulace dítěte (od prvotního seznámení k osobní schůzce) trvala měsíc, průměrně 3 měsíce. Délka manipulace rovněž závisí na dosažení hranice zletilosti oběti.

3.1.5 Etapy manipulace

Manipulaci dítěte v rámci kybergroomingu lze rozdělit do 4 hlavních etap, ne všechny pak musí proběhnout.

A. Příprava kontaktu

V úvodní fázi pachatel **navazuje kontakt s vyhlédnutou obětí**. Může využít např. masivního spamování dětských uživatelů a náhodně je oslovovat, velmi často však také pracuje s **falešnou identitou** (předstírá, že je dítě) či **falešnou autoritou** (předstírá, že je pracovník nějaké významné instituce, firmy apod.).

B. Kontakt s obětí, budování vztahu

V další fázi se snaží získat si sympatie oběti a stát se pro ni virtuálním kamarádem, kterému se může s důvěrou svěřit. Současně pachatel usiluje o získání co největšího množství osobních a citlivých materiálů o dítěti (fotografie, videa). Využívá k tomu celou řadu manipulativních technik:

- **Zrcadlení (mirroring)**
- **Získávání osobních a dalších citlivých údajů (phishing)**
- **Profilování oběti (profiling)**
- **Vábení a uplácení oběti (luring)**
- **Snižování zábran dětí a mládeže zaváděním sexuálního obsahu do konverzace**
- **Snaha o izolaci oběti**
- **Strategie lákání skrze fotografii osoby opačného pohlaví**
- **Webcam trolling**

C. Příprava na osobní schůzku

V této fázi je dítě vyzváno, aby šlo s pachatelem na osobní schůzku, např. na veřejném či neveřejném místě. Pozvánka na schůzku může být nenásilná, oběť však může být ke schůzce nucena (vyhrožováním, vydíráním apod.). V některých situacích pachatel využívá techniky překonávání věkového rozdílu mezi útočníkem a obětí (předstírá, že je např. rodič oběti, který jde dítě na schůzku vyzvednout).

4. Osobní schůzka

Na první osobní schůzce nemusí automaticky dojít k útoku, může jít o test, zda dítě na schůzku skutečně dorazí (pachatel situaci sleduje z bezpečné vzdálenosti). Na osobní schůzce zpravidla pokračuje manipulace dítěte (různé formy přemlouvání, nabídek, focení dítěte apod.), případně dochází k útoku na oběť (sexuálnímu, fyzickému). Pozor, zážitek z první schůzky může být pozitivní, pachatelé dětem nosí např. různé dárečky, platí za ně občerstvení atd. Ke zvratu může dojít daleko později.

Pozor, v online prostředí děti samozřejmě komunikují také se svými vrstevníky – jinými dětmi –, se kterými si domlouvají schůzky. Vždy však existuje potenciální riziko! Proto doporučujeme na všechny schůzky chodit s dospělou osobou – ideálně rodičem.

Vybrané případy kybergroomingu zaměřené na děti

Případ: Piškot a Meluzín (ČR, 2007–2012)

Homosexuálně orientovaní skautští vedoucí **Martin Mertl (22 let)** a **Milan Machát (20 let)** si prostřednictvím sociální sítě Facebook vytvořili profil fiktivní dívky. Pomocí tohoto profilu navazovali kontakt s nezletilými dětmi včetně 12letého heterosexuálního chlapce, který chodil do jejich oddílu.

Obrázek: Martin Mertl (22 let) a Milan Machát (20 let)

Chlapci pod falešnou identitou psali, jak se jim líbí, a postupně si s ním utvořili vztah. Chlapec se po čase chtěl s dívkou sejít, musel však podat „dva důkazy lásky" (nahou fotografii a fotografii z homosexuálního sexu). Fiktivní dívka posléze chlapce prostřednictvím Facebooku vydírala.

Chlapec se s vydíráním svěřil vedoucím oddílu (pachatelům), kteří mu přislíbili pomoc tím, že mu pomohou společně fotografovat a natáčet homosexuálně laděné fotografie a videa. Za tímto účelem s chlapcem provozovali sex a u toho se fotili a natáčeli. Vzniklé materiály poté chlapec zasílal fiktivní dívce, aby se vyhnul dalšímu vydírání.

Po zhlédnutí filmu *Seznam se bezpečně* chlapec celou situaci oznámil matce, která věc předala Policii ČR. Došlo tak k rozkrytí případu. Podle obžaloby skautští vedoucí z Ústí nad Labem zneužili celkem **39 dětí (36 chlapců a 3 dívky)** nejčastěji ve věku 10–13 let. V listopadu 2013 byli odsouzeni na 10 let odnětí svobody. „Docházelo k análnímu styku, orálnímu styku, točení videa, fotografování nahého těla," vypověděla matka týraného chlapce. Muži chlapci hrozili, že pokud jim nebude po vůli, jeho fotografie pošlou všem kamarádům a spolužákům. Ze strachu je poslouchal na slovo.

Okresní soud v Brně 19. září 2019 podmíněně propustil Martina Mertla (od listopadu 2019 je na svobodě). Odseděl si 7 let a 8 měsíců (2,5 měsíce za jedno zneužité dítě).

V dubnu 2021 byl propuštěn i Milan Machát. Vězení opustil po 9 letech a 10 dnech. Za bývalého skautského vedoucího se před soudem zaručili také jeho rodiče. Jejich dobrozdání bylo součástí samotné žádosti o propuštění.

Případ: Lukáš Bako (ČR, 2014)

Lukáš Bako (21) od roku 2010 do svého zadržení 18. 8. 2014 prostřednictvím sociální sítě Facebook a služby Skype zneužil desítky dívek ve věku 10–18 let.

Na Facebooku a Skype se s dívkami nejprve seznámil, vylákal od nich intimní materiály, a pokud dívka odmítla osobní setkání, začal ji vydírat.

Byl obžalovaný např. z vydírání, sexuálního nátlaku, znásilnění, pohlavního zneužívání, zneužití dítěte k výrobě pornografie apod. Poškozených dívek bylo v žalobě 47, skutků přes 60 a trestných činů cca 90. Podle státní zástupkyně nebyl počet zneužitých dívek zdaleka konečný.

V roce 2016 odsouzen na 8,5 roku ve věznici s ostrahou.

Obrázek: Lukáš Bako (21)

Prevence

U kybergroomingu je naprosto klíčová úloha prevence. Dítě by mělo pochopit, **jak se na internetu chovat co nejbezpečněji, jakou hodnotu mají osobní údaje, jak si ověřit, s kým ve skutečnosti komunikujeme, a jak mohou být schůzky s online přáteli, které neznáme z reálného světa, nebezpečné.**

Pravidla pro děti:

1. Nenechte se oklamat sliby virtuálních útočníků (mohou vám slibovat přátelství, lásku, pokračování vztahu v reálném světě, peníze, dárky apod.). Uvědomte si, že lidé na internetu mohou lhát!

2. Všímejte si nesrovnalostí v komunikaci (útočník například udává různý věk, mění informace, které vám o sobě sdělil dříve, apod.).

3. Uvědomte si, proč by někdo chtěl za každou cenu udržet internetový vztah nebo obsah komunikace v tajnosti.

4. Vytyčte si své osobní hranice s ohledem na sex. Nepřijímejte ani neodesílejte jiným uživatelům materiály sexuální povahy.

5. Ve virtuálním prostředí nikomu nesdělujte své osobní údaje (zejména své fotografie).

6. Nikdy nechoďte na osobní schůzku bez vědomí rodičů. Uvědomte si, co všechno se vám na schůzce může stát a jak může být schůzka riskantní.

7. Dejte si pozor na to, s kým se bavíte a o čem. Internetová komunikace vypadá jako anonymní, ale není. Nechcete přece, aby vás „internetový známý" vystopoval v reálném světě nebo aby vás nutil dělat něco, co nechcete.

8. Otestujte si osobu, se kterou komunikujete – např. pomocí fotografie, webkamery apod.

Pravidla pro rodiče:

1. Komunikujte se svými dětmi o tom, co dělají na internetu. Uvědomte si, že i když je vaše dítě doma a sedí u počítače, nemusí to znamenat, že je v bezpečí!

2. Počítač dítěte nechejte na veřejně dostupném místě, například v obývacím pokoji, kde jej můžete namátkou kontrolovat (v závislosti na věku).

3. Vysvětlete dětem, jaká rizika může internet představovat.

4. V případě, že se vaše dítě dostane do problémů spojených s kybergroomingem, nepoužívejte nefunkční metodu zákazu práce s počítačem a internetem! Uvědomte si, že když dítěti doma zakážete počítač a internet, najde si jinou cestu, jak se k těmto nástrojům dostat (u kamaráda, ve škole, prostřednictvím mobilního telefonu atd.).

4 Rizikové výzvy v online prostředí

Rizikové výzvy (tzv. dangerous challenges) představují fenomén, který může být skutečně nebezpečný a v extrémních případech může končit vážnými zraněními, či dokonce smrtí. Jedná se o rizikové a v některých případech **nebezpečné online návody, rady a doporučení** vybízející k napodobování nežádoucího chování.[10,11] Často je součástí dané výzvy vytváření fotografií či videí jako důkazu splnění zadaného úkolu a následné sdílení na internetu. Tímto způsobem se mohou výzvy šířit mezi široký okruh dalších lidí.

Seznam vybraných rizikových výzev na internetu:

- TikTok Fire Challenge
- Fireball Challenge
- Tide Pod Challenge
- Ice bucket challenge
- Eyeballing challenge
- Kylie Jenner Lip Challenge
- Condom Challenge
- Duct Tape Challenge
- Cinnamon Challenge
- Choking Game
- Blackout Challenge
- Salt and Ice Challenge
- The Snorting Challenge
- Ghost Pepper Challenge

- Planking
- Blue Whale challenge
- MOMO Challenge

Vybrané rizikové výzvy v prostředí internetu:

A. Kylie Jenner Lip Challenge

Výzva nabádá k tomu, aby si děti po vzoru modelky Kylie Jenner zvětšovaly rty, a to tak, že si k ústům přiloží nádobku, ze které odsají vzduch, a podtlakem dosáhnou dočasného zvětšení rtů.

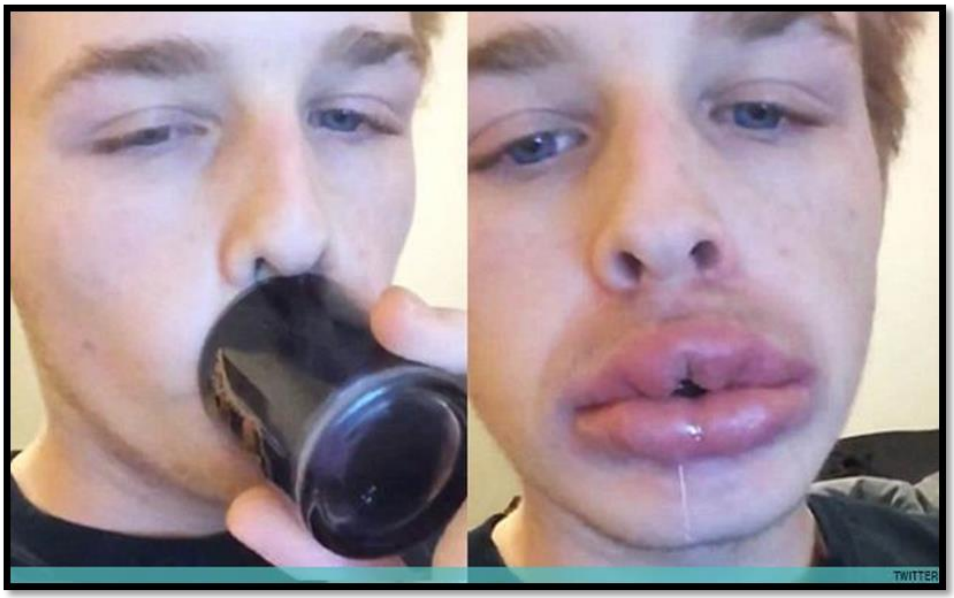

Obrázek: Ukázka důsledků výzvy Kylie Jenner Lip Challenge

Možné následky: hrozí riziko poškození rtů – popraskání, krvácení apod.

B. Ghost Pepper Challenge

Výzva k pojídání velmi pálivých papriček.

Možné následky: potraviny s vysokým obsahem kapsaicinu mohou kromě děsivého pálení přivodit i dechové potíže, nevolnost, případně až zvracení. V extrémních případech smrt.

Případ: Lizza Wurst (18) a Sabrina Stewart (22)

Dvě mladé dívky Lizzy Wurst (18) a její kamarádka Sabrina Stewart (22) se rozhodly uskutečnit velmi nebezpečnou challenge – sníst papričku Carolina Reaper. Jedná se o třetí nejpálivější papričku na světě (2,2 milionu jednotek pálivosti Scovilleovy stupnice – vysoký obsah kapsaicinu).

Dívky začaly okamžitě panikařit. Jedna měla hysterický záchvat, nemohla dýchat, dostala křeče, brečela a chtělo se jí zvracet. Byla přivolána lékařská pomoc. Její kamarádka se snažila pálivost překonat vodou, což není vhodné řešení, po chvíli zaháněly pálivost kusem suché housky.

Obrázek: Ukázka důsledků výzvy Ghost Pepper Challenge

C. Duct Tape Challenge

Výzva nabádá k tomu, aby si dítě či dospívající nechali oblepit tělo lepicí páskou a snažili se z této pozice vyprostit.

Možné následky: při snaze vyprostit se ze sevření lepicí pásky bývá celá řada vážných úrazů (aktér výzvy nemůže reflexně při pádu využít rukou).

Obrázek: Aktéři výzvy Duct Tape Challenge

Případ: Skylar Fish (14)

Skylar Fish z USA si při realizaci této výzvy vážně poranil hlavu o rám okna a byl hospitalizován. Utrpěl mozkové aneurysma (operace si vyžádala 48 stehů), zároveň si vážně poškodil levé oko, na které již pravděpodobně nebude vidět.

Obrázek: Skylar Fish – důsledky výzvy Duct Tape Challenge

Prevence

Preventivní programy pro žáky jsou zaměřeny zejména na bezpečnost v online světě a na projevy rizikového chování na internetu, jako jsou kyberšikana, kybergrooming (online predátoři), seznamování, sexting, závislosti, well-being, online podvody.

Téma rizikových výzev je velmi obtížné zařadit do preventivních aktivit zaměřených na děti. Hrozí nebezpečí nápodoby, tudíž je nutné k danému tématu přistoupit velmi obezřetně a pokud možno v podobě aktivit, které omezí již

zmíněnou nápodobu. Velmi efektivně se dají využít pracovní listy, které pro ilustraci uvádíme v publikaci **Bezpečné chování na internetu pro kluky a pro holky**.[12]

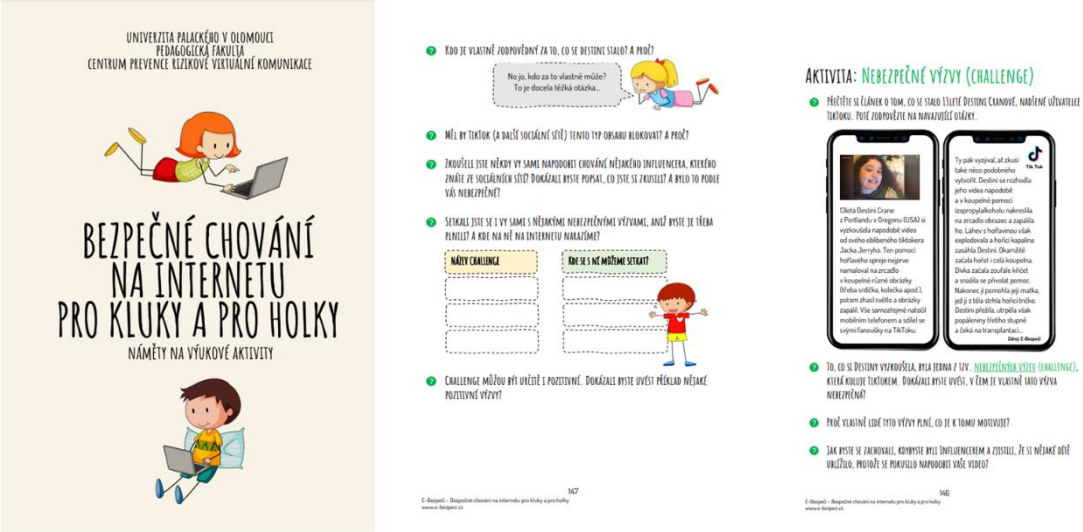

Obrázek: Ukázky pracovních listů z publikace Bezpečné chování na internetu pro kluky a pro holky.

O problematice rizikových výzev by měli být informováni zejména rodiče dětí. Měli by znát rizika výzev, zabezpečení služeb internetu (sociálních sítí, videoportálů apod.) proti nevhodnému obsahu, měli by rozpoznat případná poranění a vnější znaky doprovázející rizikové výzvy apod. Je důležité, aby rodiče s dětmi komunikovali a zajímali se o online svět dětí.

5 Online podvody

V online prostředí v posledních letech radikálně vzrůstá počet podvodů, které představují nejrozšířenější druh kybernetické kriminality. Můžeme říci, že podvody se postupně přesunuly z reálného světa právě do internetového prostředí a dynamicky se zde rozvíjejí – ještě před několika lety jsme například neznali podvody spojené s tzv. kryptoměnami, dnes jsou naprosto běžné. Policie ČR eviduje mnoho nejrůznější typů online podvodů (tzv. scamu), jejichž společným jmenovatelem je úsilí internetových útočníků připravit nás o finanční prostředky či osobní/citlivé údaje. V této kapitole si přiblížíme nejčastější typy online podvodů spadajících pod § 209 TZ (TČ Podvod) či pod § 234 Neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku.

5.1 Phishing

Phishing je druh internetového podvodu, který je **zaměřen především na získání (krádež) osobních či jiných citlivých údajů**. Phishing se šíří zejména prostřednictvím e-mailové komunikace, v posledních však letech stále častěji proniká do prostředí sociálních sítí. Phishingové zprávy velmi často napodobují komunikaci nejrůznějších institucí, jako jsou např. banky, pojišťovny, pošta apod. Phishingové zprávy se často snaží vyvolat v uživateli pocit naléhavosti a nutnosti na zprávu reagovat.

Uživatelům je obvykle doručen důvěryhodně vypadající e-mail (často obsahující loga instituce, odkazy na reálné stránky instituce a informace, převzaté přímo z instituce – banky, pojišťovny, spořitelny), který oznamuje, že je z nějakého důvodu nutné přihlásit se na bankovní účet (pomocí jména a hesla). Uživatel,

který uvěří sdělení, klikne na odkaz uvedený v e-mailu. Poté dojde k připojení na falešné internetové stránky, které jsou často věrnou kopií stránek banky uživatele (stejný design, často stejný obsah, stejná loga, pouze drobné odlišnosti zejména v internetové adrese). Pokud se na stránky přihlásí, dojde ke krádeži údajů k účtu. V minulosti bylo phishing poměrně snadné odhalit, protože sdělení obsahovala pravopisné a gramatické chyby, v současnosti jsou však tyto zprávy díky použití umělé inteligence téměř bez formálních chyb a je nutné všímat si jiných znaků.

Podobně se phishing šíří také v prostředí sociálních sítí – po kliknutí na odkaz jsou uživatelé přesměrováni na věrohodnou napodobeninu sociální sítě a vyzváni k přihlášení. Pokud se přihlásí, dojde k odcizení přihlašovacích údajů.

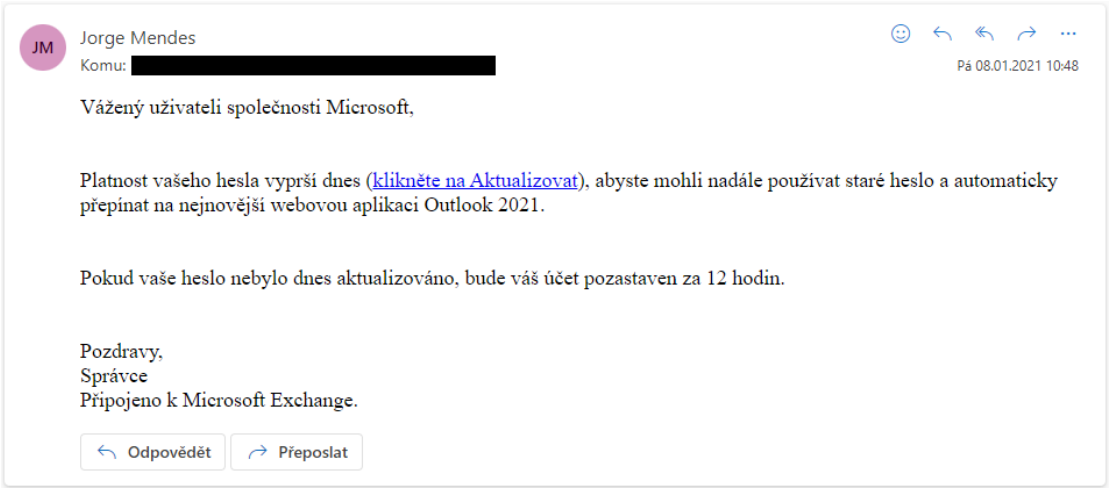

Obrázek: Ukázka phishingového emailu

5.2 Vishing

Vishing – hlasový phishing – je telefonní podvod, kdy pachatel obvolává své oběti, představí se např. jako zaměstnanec banky (nebo jiných společností) a sdělí, že účet oběti je napaden a on jediný může pomoci zachránit finanční prostředky. K záchraně účtu potřebuje bezpečnostní údaje k internetovému bankovnictví (ID a heslo, datum narození) nebo k platební kartě (číslo, platnost, jméno na kartě, PIN apod.). Následně se snaží oběť přesvědčit, aby předala bezpečnostní kódy z SMS nebo potvrdila operaci v aplikaci či zaslala bankovní klíč.

5.3 Scam419

K velmi rozšířeným typům podvodů patří také tzv. scam419. Scam419 je druhem **podvodu, který známe pod alternativním názvem „nigerijské dopisy“**. Číslovka 419 v názvu podvodu je číslo paragrafu nigerijského trestního zákoníku, který se zaměřuje právě na podvody. Základním principem tohoto podvodu je nabídka získání finančních prostředků ze zahraničí, které vznikly např. v rámci fiktivního dědického řízení. K tomu, abyste tyto finance mohli získat, musíte zaplatit „poplatky“ (v řádech desítek až stovek tisíců korun) za převod jmění ze země původu (obvykle z některé ze zemí Afriky) na účet v ČR. Samozřejmě jde o podvod a slibované finanční prostředky nikdy neobdržíte.

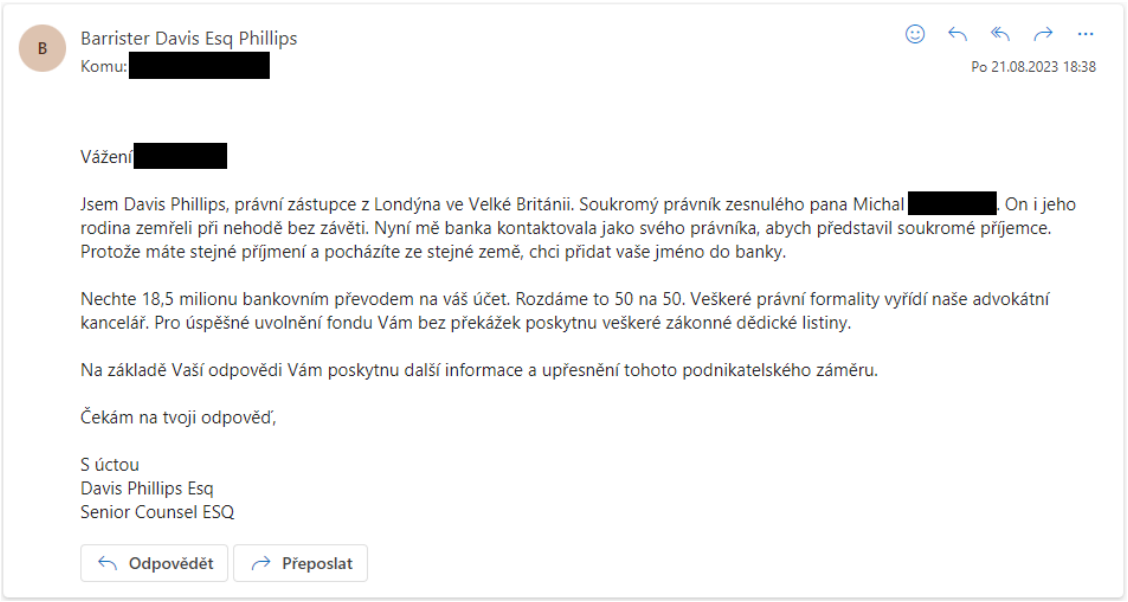

Obrázek: Ukázka podvodného e-mailu v rámci Scam419

5.4 Romance scam

Romance scam je jedním z klasických online podvodů, se kterými se čas od času setkají uživatelé různých druhů online seznamek a seznamovacích diskusních skupin, na romance scam můžeme narazit také v rámci běžné e-mailové komunikace. Jeho princip je prostý – cílem **pachatele je navázat s vyhlédnutou obětí v online prostředí romantický vztah a vylákávat z ní postupně co nejvíce financí, které pak putují do zahraničí. Pachatel si v rámci komunikace vymýšlí nové a nové historky, proč je nutné peníze odeslat, že na tom závisí jeho život apod. Romance scam také bývá doprovázen příslibem rychlého zbohatnutí, protože je pachatel podle svých slov**

finančně zajištěn a stejně tak zajistí vyhlédnutou oběť. V posledních letech se pachatelé velmi často vydávali za **americké vojáky** či **lékaře pracující na zahraničí misi**, nově poradna E-Bezpečí zachytila případy, kdy pachatel předstírá, že je stavební inženýr, který žije v blízké zemi (např. Německu) a chce se seznámit, následně odstěhovat do ČR, postavit si zde dům apod.

Vybrané případy

Osamělou ženu (57) z Olomoucka oslovil na Facebooku muž středních let (vdovec) Phillip Williams, který se ženě představil jako armádní lékař působící na misi v Jemenu. S ženou komunikoval česky s pomocí překladače. Počáteční nezávazná konverzace poměrně rychle přerostla v komunikaci plnou citů.

Obrázek: Profilová fotografie použita pachatelem

Ženě vyznal lásku a plnou důvěru. Napsal jí, že se k ní odstěhuje a že než přijede, odešle na její adresu balík se svými osobními dokumenty, elektronikou a všemi penězi **(2,5 mil. dolarů)**. Žena s odesláním balíku na svou adresu souhlasila. Balík byl odeslán, ovšem nastal **PROBLÉM** – balík zadržela celní zpráva Turecka a požadovala vysoký poplatek za jeho vydání.

Muž ženu prosil o zaplacení celních poplatků, penále za pozdní platbu apod. Psal, že pokud žena nepomůže, bude jeho syn sirotkem, že se nikdy neuvidí, protože je v balíku celý jeho majetek.

Žena s mužem komunikovala **od 25. dubna do 14. června 2022**.

Celkem pachatel od ženy vylákal **14,61 mil. Kč**. Peníze žena postupně zcizila z účtu školy, kde působila jako účetní.

Obrázek: Fotografie důvěřivé ženy u soudu

Soud s důvěřivou ženou proběhl 9. 2. 2023, byla odsouzena k **trestu odnětí svobody na 4 roky a propadnutí majetku**.

Vybrané případy zachycené poradnou projektu E-Bezpečí

Případ Jana 60 let (ČR, 2018)

Paní Janu kontaktoval emailem neznámý šedesátiletý Američan, který jí nabídl odměnu za převod peněz a zlata, jež potřebuje odeslat z Ghany (kde zdědil velký majetek) do ČR. Za tento převod oslovené paní nabídl odměnu v řádech milionů, a navíc jí také nabídl partnerství a následný sňatek!

K tomu, aby bylo možné převod ze zahraničí uskutečnit, bylo ovšem nutné uhradit manipulační poplatky ve výši 11 000 eur. Paní Jana se nechala přemluvit, vzala si spotřebitelský úvěr a poplatky uhradila.

Američan se v komunikaci odmlčel.

Za krátký čas se ozval jeho „právní zástupce", který paní napsal, že Američan omylem srazil v Ghaně 13letou dívku a sedí za to ve vězení. K propuštění z vězení potřebuje 7 000 eur na kauci, přičemž sliboval, že vše vrátí, jakmile se dostane na svobodu.

Paní Jana opět chtěla muži pomoci, a proto se rozhodla prodat svoje auto… Její syn kontaktuje poradnu E-Bezpečí…

5.5 CEO scam (BEC scam, Boss scam)

Boss scam (či CEO/BEC fraud, fake president) je druhem podvodu, ve kterém pachatelé předstírají, že jsou vaši nadřízení (např. ředitelé), kteří chtějí, abyste převedli na jejich pokyn peníze z firemního účtu na účet jiný, např. na zafinancování konkrétního projektu, případně proplatili fiktivní fakturu či fiktivní platební příkaz. Podvod využívá především nepozornosti zaměstnanců, kteří jsou zvyklí se svým nadřízeným běžně e-mailem komunikovat a již si neověřují, od koho příkaz ve skutečnosti přišel.

Podvod začíná nenápadně, na firemní e-mail nám dorazí **zpráva, která se tváří, jako by ji odeslal váš nadřízený** – odesílatel se skutečně „jmenuje stejně". Na první pohled se tedy může zdát, že opravdu pochází od vašeho nadřízeného.

Obrázek: Běžná e-mailová stránka se seznamem zpráv, pachatel využívá jméno Kamil Kopecký

Ve zprávě je pak informace např. o tom, že dnes musíme urgentně uhradit nějakou částku na konkrétní bankovní účet – zpravidla v zahraničí. Ve skutečnosti však jde o podvodný e-mail, který těží z nepozornosti pracovníků (především u velkých firem).

Obrázek: E-mailová adresa odesilatele neodpovídá, jde o podvod

Ochranou je především **správně nastavený způsob předávání informací uvnitř firmy** (firemní komunikace), kdy jsou veškeré platební žádosti skutečně ověřeny. To však platí i mimo firemní sektor – vždy si ověřme, že v případě online plateb skutečně komunikujeme s oprávněnou osobou. Toto lze snadno provést třeba telefonicky.

5.6 Invoice scam

Invoice scam je druh podvodu, který v českém prostředí známe pod názvem **„podvodné faktury“**. Princip podvodu je jednoduchý, internetoví podvodníci rozesílají fiktivní faktury a využívají nepozornosti ekonomického personálu, který je ochoten fakturu proplatit. V některých případech pak podvodná faktura ve formě přílohy k e-mailu obsahuje virus (např. ransomware), který infikuje firemní počítač, či dokonce celou počítačovou síť.

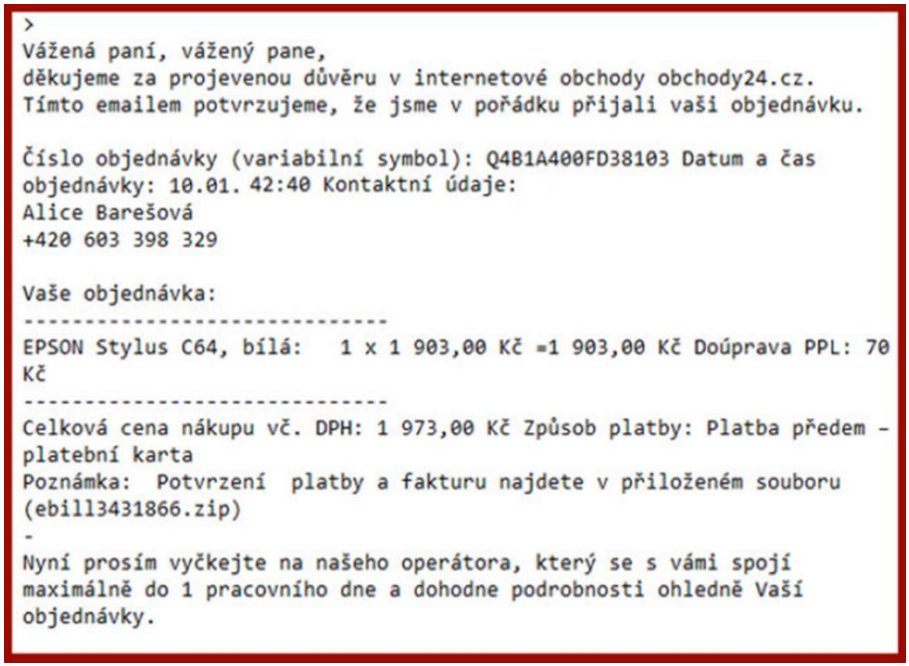

>
Vážená paní, vážený pane,
děkujeme za projevenou důvěru v internetové obchody obchody24.cz.
Tímto emailem potvrzujeme, že jsme v pořádku přijali vaši objednávku.

Číslo objednávky (variabilní symbol): Q4B1A400FD38103 Datum a čas objednávky: 10.01. 42:40 Kontaktní údaje:
Alice Barešová
+420 603 398 329

Vaše objednávka:

EPSON Stylus C64, bílá: 1 x 1 903,00 Kč =1 903,00 Kč Doúprava PPL: 70 Kč

Celková cena nákupu vč. DPH: 1 973,00 Kč Způsob platby: Platba předem - platební karta
Poznámka: Potvrzení platby a fakturu najdete v přiloženém souboru (ebill3431866.zip)
-
Nyní prosím vyčkejte na našeho operátora, který se s vámi spojí maximálně do 1 pracovního dne a dohodne podrobnosti ohledně Vaší objednávky.

Obrázek: Invoice scam ukázka

5.7 Reverzní internetové podvody (R.I.P)

Reverzní internetové podvody (R.I.P) jsou zaměřeny na prodávající na inzertních portálech. Na inzertních stránkách podá prodejce inzerát na prodej zboží. Ozve se kupující, který projeví vážný zájem o nabízené zboží. Zeptá se, zda by nevadilo **doručení Zásilkovnou, DPD, PPL, kurýrem** apod. Jakmile prodejce souhlasí, zájemce mu sdělí, že vše zařídí a pošle odkaz na platební bránu, kam složí peníze. Kupující zpravidla požaduje další údaje, např. osobní údaje a údaje k platební kartě, může také poslat odkaz na přepravní společnost, která kromě platby zajistí i přepravu zboží. Kupující je velice ochotný, prodávajícího přesně instruuje, co má dělat.

Obrázek: Ukázka konverzace prodávajícího a zájemce v rámci reverzního internetového podvodu (R.I.P)

6 Děti, sociální média a sociální sítě

Jak již bylo naznačeno, děti jsou velmi aktivními uživateli nejrůznějších sociálních sítí, sociálních médií a velkého množství komunikačních nástrojů.

TikTok

Instagram

Snapchat

Discord

YouTube

BeReal

WhatsApp

Telegram

Messenger

Tellonym

Facebook

Reddit

NGL

Omegle

7 Rizika spojená s umělou inteligencí

Velkým tématem současnosti je bezesporu umělá inteligence, především pak její generativní formy. Umělá inteligence přináší mnoho pozitiv a dokáže člověku efektivně pomoci v řadě profesí, zároveň však s sebou nese také rizika, na která se zaměříme právě v této kapitole.

7.1 Nástroje generativní umělé inteligence dělají chyby

Přestože jsou současné nástroje umělé inteligence natrénovány na velkých znalostních databázích, mohou se dopouštět nepřesností, či přímo chyb, jež mohou být způsobeny tím, že nástroj AI nepochopil vaše zadání (prompt) či nemá danou informaci k dispozici, protože je informace příliš specifická. Dále je třeba počítat s tím, že mnohé jazykové modely nepracují se zcela aktuálními informacemi – např. model GPT 3.5 obsahuje data k září 2021, a pokud bychom potřebovali novější informace, nástroj ve své verzi zdarma nám správnou odpověď nedá. V případě ChatGPT lze toto omezení překonat např. použitím vhodného rozšíření (pluginu), který umožní přistupovat k aktuálním informacím na internetu, případně vyzkoušením jiných nástrojů – např. Bing Chat či Google Bard, jež přístup k online informacím mají. Je tedy třeba připomenout, že informace, které nám AI generuje, je nutné vždy ověřovat.

7.2 Problém s autorskými právy

Jeden z problémů, který je s umělou inteligencí spojen, se týká autorského práva. Umělá inteligence je totiž natrénována na materiálech vytvořených lidmi, ty podléhají autorskému právu, a tedy i autorskoprávní ochraně. Přestože je

výstup umělé inteligence odlišný od původních zdrojů (knih, článků, fotografií…), ve velké části případů jde vlastně jen o parafráze myšlenek konkrétního autora, platí povinnost tohoto autora také citovat. Řada modelů generativní AI však původní zdroje necituje a autory neuvádí. Co je potřeba připomenout: **Umělá inteligence není autorem díla – tím je vždy člověk**, dílo umělé inteligence nelze také do jisté míry autorsky chránit (záleží např. na míře kreativity, díky které dílo vzniklo). Při využití AI k tvorbě obsahu by tedy lidští autoři měli vždy uvést, že využili umělou inteligenci. Stejně tak je potřeba připomenout, že drtivá většina firem nabízejících nástroje generativní umělé inteligence má ve svých podmínkách uvedeno, že se **zříkají odpovědnosti za vytvořený obsah a odpovědnost mají vždy uživatelé**.

7.3 Podvádění ve škole

Každou moderní technologii je možné pozitivně využít, ale také zneužít. V případě umělé inteligence se nabízí možnost zneužití např. tak, že si žáci s její pomocí vypracují domácí úkoly (referáty, seminární práce, eseje, úvahy, ale také např. slovní úlohy apod.) a předloží je učiteli jako své vlastní. Ve vysokém školství pak hrozí např. zneužití AI při tvorbě kvalifikačních prací – student si může nechat pomocí AI vygenerovat teoretickou část své práce a vydávat ji za své dílo.

Podle výsledků aktuálního výzkumu **České školy a umělá inteligence**[13] mnoho českých učitelů v posledním roce zaznamenalo, že jejich žáci zneužili AI k podvádění. K nejčastějším formám pak patřilo: vygenerování eseje, referátu či jiného textového úkolu (24,71 %), překlady z/do cizích jazyků (16,37 %), vygenerovaná prezentace (11,08 %), vyřešení matematického příkladu (9,36 %).

Učitelé v rámci tohoto výzkumu také souhlasili s tím, že umělá inteligence změní systém školství a učitelé budou muset změnit styl výuky tak, aby se s umělou inteligencí a jejím případným použitím počítalo.

7.4 Tvorba škodlivého obsahu včetně dezinformací

Veřejně dostupné nástroje generativní umělé inteligence dokáží velmi rychle vytvářet nepravdivý (často dezinformační) obsah, ať již v podobě textu, grafiky (fotografie) či videa. V praxi to znamená, že i laický uživatel dokáže přimět umělou inteligenci k tomu, aby během několika vteřin vytvořila článek (či fotografii), který je možné v podstatě okamžitě rozšířit internetem a vzbudit reakci čtenářů.

Před nedávnem obletěly svět fotografie papeže Františka v bílé péřové bundě a fotografie Donalda Trumpa z jeho údajného zatčení policií, v obou případech však šlo o fotografie vygenerované generativní umělou inteligencí.

Ukázky fotografií vygenerovaných umělou inteligencí (Zdroj: CBS News)

Kromě textu a fotografií dokáže umělá inteligence také velmi dobře napodobit – **naklonovat** – **lidský hlas**.[14] Několikaminutový záznam lidského hlasu konkrétního člověka stačí pouze nahrát do příslušné aplikace, která hlas podrobně zanalyzuje a naučí se jej také tvořit (syntetizovat). Poté můžete aplikaci napsat, co má daný hlas říkat, a během několika minut dostanete k dispozici výsledný zvukový záznam, který je často k nerozeznání od skutečného hlasu konkrétní osoby. S pomocí AI tedy bude snadné např. padělat nejrůznější projevy politiků či jiných veřejně známých osobností a klást jim do úst věty, které nikdy neřekli.

Umělá inteligence dokáže také produkovat podvodná videa, jež kombinují zvuk s mimikou obličeje konkrétního člověka – tzv. **deep fake videa**.[15] Příklady takto vytvořených videí jsme mohli vidět v rámci dezinformačních kampaní týkajících

se rusko-ukrajinské války, kdy internetem začalo kolovat video,[16] na kterém ukrajinský prezident Zelenskyj vyzýval ukrajinské vojáky, aby se vzdali. Podobná videa se objevila také v případě slovenských parlamentních voleb v roce 2023.[17] Ve skutečnosti však šlo o uměle vytvořený záznam a příklad zneužití umělé inteligence pro tvorbu a šíření dezinformace.

7.5 Zneužití pro podvodnou činnost

V březnu 2023 vydal Europol varování před rizikem zneužití ChatGPT a dalších obdobných nástrojů v rámci nejrůznějších druhů podvodů.[18,19] Generativní umělou inteligenci lze totiž velmi jednoduše zneužít k online podvodné činnosti – ať už jde o podvody zaměřené na vylákávání osobních a dalších citlivých údajů (phishing), či podvody zaměřené na získání finančních prostředků (scam). Umělá inteligence však dokáže naprogramovat také škodlivý kód (tzv. malware), který může napadnout náš počítač.[20]

7.6 Závislost na používání technologie

Je otázkou, co se stane s fungováním lidské společnosti, pokud bude velkou část zajišťovat právě umělá inteligence, která se bude stávat stále autonomnější a která bude postupně stále více rozhodovat za člověka.

Mnoho zajímavých informací k tématu umělé inteligence naleznete na webových stránkách: **https://ai.e-bezpeci.cz**.

8 Zásady efektivní prevence

Aby byla prevence rizikového chování na internetu co nejefektivnější, je nutné dodržovat několik zásad:

A. **Smyslem efektivní prevence je zajistit, aby k rizikovému chování nedocházelo, případně aby byl jeho dopad minimalizován**. Proto je nutné **realizovat preventivní aktivity co nejdříve** – tj. v nízkém věku dítěte. Prevence však musí být vždy **úměrná věku dětí** (či jiným cílovým skupinám), tomu musí odpovídat forma a volba témat. U menších dětí (1. stupeň ZŠ či MŠ) je vhodné zaměřit se na obecnější témata, která jsou spojena se základními bezpečnostními návyky (hesla, dvojfázové zabezpečení, ochrana osobních údajů, na co si dávat pozor při komunikaci s jinými lidmi na internetu apod.), u větších dětí by měla být specifičtější – orientovaná na zcela konkrétní problémy (kyberšikana, sexting, kybergrooming, rizika spojená se sociálními sítěmi apod.).

B. Efektivní prevence by měla být **dlouhodobá** a **kontinuální**, krátkodobé aktivity bývají méně efektivní než dlouhodobé programy.

C. Efektivní prevence se orientuje na **rozvoj znalostí, dovedností a postojů** cílové skupiny. Preventivní programy by měly usilovat o co **největší zapojení cílové skupiny** – vhodné jsou diskuse, kladení otázek, sdílení vlastních zkušeností, návrhy řešení konkrétních rizikových situací apod. Velmi důležité je také zaměřit se na aktivní ovlivňování postojů žáků

(případně změny chování) a uvědomit si, že řešit agresivní útok agresivní reakcí není efektivní cesta řešení problému.

D. Efektivní prevence využívá principů tzv. **učení založeného na problémech / problémových situacích** (Problem-Based Learning, PBL). Tato metoda umožňuje žákům rozvíjet klíčové dovednosti, jako jsou kritické myšlení, řešení problémů a schopnost spolupráce, tím, že je vystaví reálným nebo hypotetickým problémům a vyzývá je k jejich řešení. V praxi to znamená co nejvíce pracovat aktivně s kazuistikami.

E. V rámci preventivních aktivit **žáky nikdy nestrašíme** – strašení je málo efektivní a často i kontraproduktivní. V rámci vzdělávacích aktivit žákům předkládáme co nejvíce **objektivních informací** a orientujeme se na **posilování pozitivních vzorců chování**. Celkové vyznění preventivní akce by mělo být vždy nastaveno pozitivně. Preventivní akce by měli realizovat vyškolení **odborníci**, kteří mají hlubokou znalost jednotlivých témat a jsou vybaveni pedagogickými/didaktickými kompetencemi.

F. Prevence by měla probíhat v **bezpečném prostředí**. Osoby, které jsou do prevence zapojeny, by měly cítit, že mohou vyjadřovat své názory a pocity bez strachu z odmítnutí, dehonestace či trestu. Prevence by neměla probíhat tam, kde dosud nejsou dořešeny („zaléčeny“) existující rizikové formy chování. Prevence funguje jiným způsobem než intervence.

G. Pokud k prevenci využijeme audiovizuální materiály (filmy, seriály apod.), je velmi důležité doprovodit je komentářem, rozborem, následnou diskusí. **Audiovizuální materiály určené pro prevenci by měly být doplněny metodikou.**

9 Důležité odkazy a další materiály

Portály orientované na online bezpečnost

E-Bezpečí (www.e-bezpeci.cz)
Kybergrooming (www.kybergrooming.cz)
Safer Internet Centrum ČR (www.bezpecnyinternet.cz/cs/)
NÚKIB (www.nukib.cz)
Internetem bezpečně (www.internetembezpecne.cz)
Bezpečně v síti (www.bezpecnevsiti.cz)
Policie (www.policie.cz)

Metodické příručky s aktivitami pro žáky:

Bezpečné chování na internetu pro kluky a pro holky
https://e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/tiskoviny/159-bezpecne-chovani-na-internetu-pro-kluky-a-pro-holky-2022

Další informace

Prevence kriminality (www.prevencekriminality.cz)

10 Reference

1. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (2009). *Co dělat, když – intervence pedagoga. Příloha č. 7 – Kyberšikana*.

2. Kopecký, K. (2022). Měly by školy řešit kyberšikanu, ke které dochází i mimo výuku? Existuje řada situací, kdy ano. *E-Bezpečí*, *7*(1), 20–22. https://e-bezpeci.cz/journal/articles/2615.html

3. *Listina základních práv a svobod*. (n.d.). Retrieved October 21, 2023, from https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html

4. *Kam až sahá svoboda slova? ‚Hrana je zákon a jeho výklad,' vysvětluje odborník Bartoň | iROZHLAS - spolehlivé zprávy*. (n.d.). Retrieved October 21, 2023, from https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/svoboda-slova-hranice-projev-socialni-site-realita_2204190700_pik

5. Szotkowski, R., Kopecký, K., & Dobešová, P. (2020). Sexting u českých dětí. In *Sexting u českých dětí*. Univerzita Palackého v Olomouci. https://doi.org/10.5507/pdf.20.24457932

6. Kopecký, K. (2014). Stručný úvod do problematiky online vydírání českých dětí se zaměřením na tzv. sextortion. *Pediatrie pro Praxi*, *15*(6), 352–354.

7. Kopecký, K., & Kožíšek, M. (2013). *Podvody s webkamerami – webcam trolling*. http://www.slideshare.net/kopeckyk/podvody-s-webkamerami-webcam-trolling

8. Kopecký, K. (2015). Misuse of web cameras to manipulate children within the so-called webcam trolling. *Telematics and Informatics*, *33*(1). https://doi.org/10.1016/j.tele.2015.06.005

9. Kopecký, K., & Szotkowski, R. (2017). *Sexting a rizikové seznamování českých dětí v kyberprostoru*.

10. Kopecký, K., Střílková, P., Szotkowski, R., & Romero-Rodríguez, J.-M. (2020). Rizikové výzvy v on-line prostředí. *Pediatrie pro Praxi*, *21*(2), 85–89. https://doi.org/10.36290/PED.2020.016

11. Kopecký, K. (2022). Co jsou tzv. nebezpečné výzvy (challenges)? *E-Bezpečí*. https://www.e-bezpeci.cz/index.php/kontakt/71-trivium/1433-co-jsou-nebezpecne-vyzvy

12. Kopecký, K., Szotkowski, R., & Kubala, L. (2022). *Bezpečné chování na internetu pro kluky a pro holky (náměty na výukové aktivity)*. Univerzita Palackého v Olomouci. https://e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/tiskoviny/159-bezpecne-chovani-na-internetu-pro-kluky-a-pro-holky-2022/file

13. Kopecký, K., Szotkowski, R., Voráč, D., Krejčí, V., & Dobešová, P. (2023). *České školy a umělá inteligence*. https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/163-ceske-skoly-a-umela-inteligence-2023/file

14. Kopecký, K. (2023). Klonování lidského hlasu s pomocí AI otevírá prostor pro nové druhy dezinformací. Naklonovat hlas kohokoli se stalo extrémně snadné. *E-Bezpečí*. https://e-bezpeci.cz/index.php/clanky-komentare/3555-

klonovani-lidskeho-hlasu-s-pomoci-ai-otevira-prostor-pro-nove-druhy-dezinformaci-naklonovat-hlas-kohokoli-se-stalo-extremne-snadne

15. Kopecký, K. (2019). Deep fake – stručný úvod do problematiky. *E-Bezpečí*. https://www.e-bezpeci.cz/index.php/70-projekt-fake-news/1417-deep-fake-strucny-uvod-do-problematiky

16. Fišer, M. (2022). „Ukrajinci, vzdejte se!" říká Zelenskyj na deepfake videu. *Novinky.Cz*. https://www.novinky.cz/clanek/internet-a-pc-bezpecnost-ukrajinci-vzdejte-se-hackeri-siri-na-webech-deepfake-video-se-zelenskym-40390683#dop_ab_variant=0&dop_source_zone_name=novinky.sznhp.box&source=hp&seq_no=6&utm_campaign=abtest183_vzhled_vyh_pole_na_tel_varBB&utm_medium=z-boxiku&utm_source=www.seznam.cz

17. Palata, L. (2023). Den před volbami: Na Slováky útočí falešná videa, varuje před nimi i policie. *Deník.Cz*. https://www.denik.cz/staty-eu/volby-na-slovensku-falesna-videa-umela-inteligence.html

18. Europol. (2023). *ChatGPT – The impact of Large Language Models on Law Enforcement, a Tech Watch Flash Report from the Europol Innovation Lab*. https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/Tech%20Watch%20Flash%20-%20The%20Impact%20of%20Large%20Language%20Models%20on%20Law%20Enforcement.pdf

19. Europol. (2023). *The criminal use of ChatGPT – a cautionary tale about large language models*. Europol. https://www.europol.europa.eu/media-

press/newsroom/news/criminal-use-of-chatgpt-cautionary-tale-about-large-language-models

20. Kopecký, K. (2023). ChatGPT umožňuje běžným uživatelům vytvářet nejrůznější druhy škodlivých kódů, lze očekávat nárůst internetových podvodů všeho druhu. *E-Bezpečí*, *8*(1), 34–39. https://e-bezpeci.cz/journal/articles/3193.html

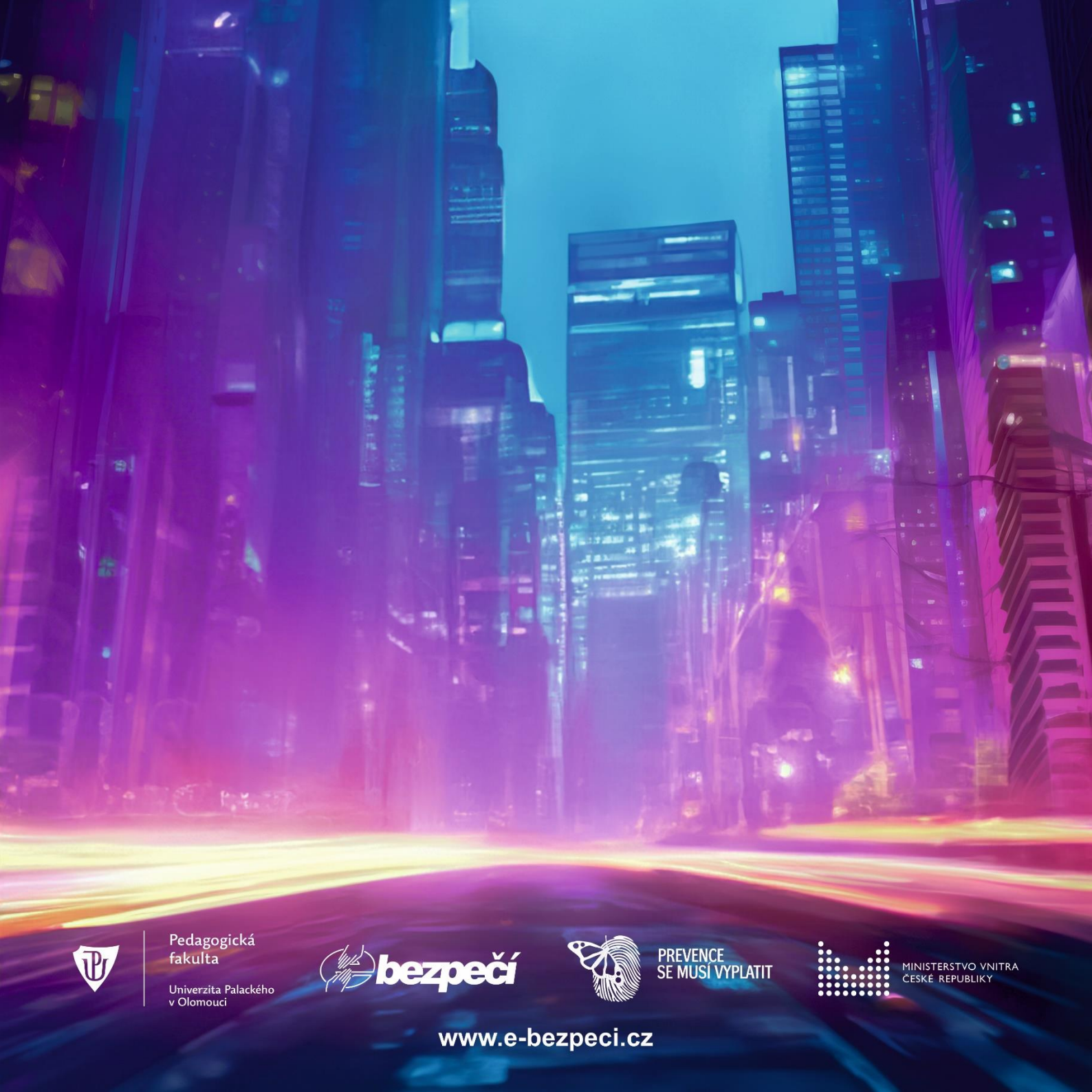
Pedagogická
fakulta
Univerzita Palackého
v Olomouci
bezpečí
PREVENCE
SE MUSÍ VYPLATIT
MINISTERSTVO VNITRA
ČESKÉ REPUBLIKY
www.e-bezpeci.cz